

Върховен касационен съд

НАЧАЛО

СПРАВКИ ЗА ДЕЛА

ПРЕСОФИС

БЮЛЕТИН

КОНТАКТИ

Съдебен акт

5

РЕШЕНИЕ № 495

гр. София, 12.08.2025 г.

В ИМЕТО НА НАРОДА

Върховният касационен съд на Република България, Четвърто отделение, в откритото съдебно заседание на осми април две хиляди двадесет и пета година, в състав:

Председател: Веска Райчева

Членове: Геника Михайлова

Златина Рубиева

при секретаря Кристина Цветкова разгледа докладваното от съдия Михайлова гр.д.№ 3192 по описа за 2024 г.

Производството е по чл. 290 - 293 ГПК.

До касационно обжалване е допуснато решение № 1766/25.03.2024 г. по гр.д. № 7718/2023 г., с което Софийският градски съд, потвърждавайки решение № 20084409/22.03.2023 г., поправено с решение № 20084929/24.03.2023 г. и с решение № 20089145/02.05.2023 г. по гр.д. № 18323/2021 г. на Софийския районен съд, е отхвърлил иска срещу Министерство на правосъдието на Република България, предвиден в чл. 3, ал. 2 от Закона за българите, живеещи извън Република България (ЗБЖИРБ) да установи българския произход на ищеца О. Г. - гражданин на Република Турция.

Решението е допуснато до касационен контрол в изясняване на израза „лице от български произход“, използвано в Закона за българското гражданство.

Междувременно по въпроса са постановени решение № 269/19.05.2025 г. по гр.д. № 126/2024 г. и решение № 348/19.06.2025 г. по гр.д. № 2476/2024 г. на Върховния касационен съд, III-то ГО. Така установената практика на Върховния касационен съд налага следния отговор:

Понятието „лице от български произход“ в § 2, т. 1 в Допълнителните разпоредби на ЗБГ е израз, който се употребява многократно в нормативния акт - чл. 32, ал. 2, т. 3 Указ № 883/24.04.1974 г. за прилагане на ЗНА. Съгласно § 2, т. 1 ДР ЗБГ, „лице от български произход“ е лице, на което поне единият възходящ е българин. ЗБГ го свързва с възможността лицето да придобие българско гражданство по натурализация, когато няма такова, или да възстанови българското си гражданство, когато го е загубило, при облекчените условия и ред в ЗБГ. Адресати на двете възможности са чужденците – физически лица, които нямат българско гражданство, но са с български произход. Систематичното тълкуване на чл. 15, ал. 1, чл. 15, ал. 2 и § 2 ДР ЗБГ налага извод, че „лице от български произход“ по смисъла на ЗБГ е физическо лице, на което поне един възходящ до четвърта степен е българин. Необходимо е

възходящият - майка, баща, дядо, баба, прабаба, прабаба, прабаба или прапрабаба, да има или до смъртта си да е имал съзнание за принадлежност към българската народност като група от хора - българите, които се идентифицират като свързани помежду си с общи етнографски геном, език, историческо минало, култура, традиции, обичаи, фолклор, и в сложния съставен комплекс на тези белези се отличава от другите народности. Гражданството, респ. поданството на възходящия на лицето с български произход е без значение.

Отговорът има конституционно основание. Съгласно чл. 25, ал. 1, изр. 1 КРБ, български гражданин е всеки, на когото поне единият родител е български гражданин или който е роден на територията на Република България, ако не придобива друго гражданство по произход. Конституцията основава българското гражданство по рождение на принципите на кръвната връзка и на родната земя. Съгласно чл. 25, ал. 1, изр. 2 КРБ, българско гражданство може да се придобие и по натурализация – при условия и ред, предвидени в закона (чл. 25, ал. 6 КРБ). В ЗБГ са материалноправните предпоставки и процедурата за вторичния начин за придобиване на българско гражданство. Съгласно чл. 25, ал. 2 КРБ, лицата от български произход придобиват българско гражданство по облекчен ред. Изключителните/относими само за чужденците с български произход материалноправни предпоставки и процедура също са в ЗБГ. Следователно самият Основен закон разграничава понятията „български гражданин“ и „лице от български произход“ и им придава различно съдържание. Българското гражданство е понятие с юридическо съдържание. То е трайната връзка на физическото лице с българската държава, изразяваща се в съвкупност от взаимни права и задължения, които се определят от норми на вътрешното право. Понятието „лице от български произход“ няма юридическо съдържание, не е свързано с гражданството, а изисква кръвна връзка с възходящ, който е българин. Привилегията лицето с български произход да придобие, респ. да възстанови българското си гражданство по облекчените условия и процедура в ЗБГ, е създадена с Основния закон. Противоречие на конституционни норми – на чл. 25, ал. 2 с чл. 6, ал. 2 КРБ, не е възможно. Несъстоятелно е да се поддържа, че привилегията по чл. 25, ал. 2 КРБ нарушава принципа за равенство по чл. 6 КРБ, установен още в преамбюла на Конституцията, и произтичащата от него забрана за неравностойно третиране по социалния признак народност, включително когато чужденец с български произход пребивава на територията на Република България и неговото положение е сравнимо с това на други чужденци, които също пребивават на територията на Република България, нямат български произход, но също желаят да придобият българско гражданство по натурализация или да го възстановят.

Подходът на конституционния законодател в чл. 25, ал. 2 от Основния закон не противоречи на Европейската конвенция за гражданството (ЕКГ). Тя е ратифицирана със закон, приет от 40-то Народно събрание на 9 декември 2005 г. – обн., ДВ, бр. 34/25.04.2006 г. и е част от вътрешното право на страната (чл. 5, ал. 4 КРБ). Съгласно чл. 5, т. 1 ЕКГ, разпоредбите относно гражданството на държава – страна по конвенцията, не трябва да правят разграничение и да предвиждат практика, водеща до дискриминация, основана на пол, религия, раса, цвят на кожата или етнически произход. Понятието „български произход“, което ЗБГ свързва с лицата, които се ползват от привилегията и провежда разграничението с понятието „българско гражданство“ в Основния закон, не е строго етническо. То се обяснява с народността, която е многопластово явление. Етническата принадлежност – биологичният, антропологичен произход, е само един от бележите на това сложно, исторически обусловено явление, но сама по себе си не обяснява неговите същност или съдържание. Народността е конструирана от множество други елементи – общи език, културна традиция,

историческа памет, религия, морално-етични ценности. Тя не е биологично фиксирана. В осъзнатото си самостоятелно битие човекът може да я променя, а примерите за това са многобройни.

Не е възможно и противоречие на тълкуваните норми от вътрешното право с правото на Европейския съюз. Понятието „гражданство на Европейския съюз“ в ДЕС и ДФЕС не замества националното гражданство, а е негово производно и го допълва с права, специфични за гражданина на ЕС. Такова е разбирането в практиката на Съда на Европейския съюз, според която всяка държава-членка на ЕС определя условията за придобиване на своето гражданство, като при изгубване на националното гражданство може да се изгуби и гражданството на ЕС – решение по дело C-689/21 СЕС.

Обжалваното решение съответства на този отговор, а касационната жалба на ищеца О. Г. е неоснователна. Съображения:

Правилно въззивният съд е намерил от събраните писмени доказателства да се установява, че К. Ал. А. и К. Г. са имена на едно лице – на майката на ищеца. Той е турски гражданин. Майка му е [дата на раждане] в [населено място] в семейството на А. А. и Ю. А. – нейните майка и баща. През 1936 г. семейството се изселва в Турция. Всички членове на семейството са били български поданици – чл. 54 от Търновската конституция, вр. чл. 2 от Закона за българското поданство от 1904 г. В акта за изселване е отбелязана народността на майката на ищеца – „турчин“. След изменението и допълнението на Закона за българското поданство през 1911 г. обективното ни право разграничава понятията „български поданик“ и „българско произхождение“. Тогава както и сега е било възможно лице, което е български поданик, да не е с българско произхождение/народност, и обратното – лице, което е с българско произхождение/народност да не е български поданик. След изселването членовете на семейството губят българско поданство и придобиват турско. Правилно въззивният съд е намерил, че тяхното българско, а след изселването - турско поданство, не обосновава нито изключва българския произход на ищеца в смисъла по ЗБГ. Правилно е и приетото, че по делото няма доказателства, че майката или дядото или бабата по майчина линия на ищеца са били българи, като при неблагоприятни за ищеца последици на доказателствената тежест не следва да се приема някои от тях до смъртта си да е имал съзнание за принадлежност към българската народност. Събраните писмени доказателства по-скоро установяват, че възходящите на ищеца – от първа и втора степен включително, от раждането до смъртта си са били с турско произхождение/народност.

Ирелевантни са твърденията на ищеца, че самият той притежава българско самосъзнание. Предявеният иск е за факт с правно значение – българския произход на ищеца, и е предвиден в чл. 3, ал. 4 от Закона за българите, живеещи извън Република България. Макар понятието „български произход“ да се използва еднозначно в ЗБГ и ЗБЖРБ – произход от българин по възходяща степен - чл. 37 от Указ № 883/24.04.1974 г. за прилагане на ЗНА, а с иска по чл. 3, ал. 4 ЗБЖРБ да разполага всяко лице с правен интерес да установи българския си произход, което не разполага с необходимите документи (чл. 3, ал. 1 ЗБЖРБ), интереса от предявения иск ищецът обосновава с намерението си да придобие българско гражданство по натурализация. Изискването за българско самосъзнание е материалноправна предпоставка, която се отнася за адресатите на друг закон - ЗБЖРБ. Тя е едно от материалноправните условия по чл. 2 ЗБЖРБ, които дефинират кое лице е българин в смисъла по ЗБЖРБ. Изискването за българско самосъзнание не се отнася за лицето с български произход, което разполага с възможността да придобие българско гражданство по натурализация или да възстанови българското си гражданство по облекчените условия и ред в ЗБГ. ЗБГ изисква самосъзнание за принадлежност

към българската народност не за него, а за поне един негов възходящ до четвърта степен включително. Правилно въззивният съд е заключил, че искът е неоснователен, след като ищецът - турски гражданин, не е доказал, че майка му или някой от родителите ѝ е бил българин. Касационната инстанция е длъжна да потвърди обжалваното решение.

При този изход на делото и на основание чл. 78, ал. 8, вр. ал. 2 ГПК настоящият състав определя възнаграждение за процесуалното представителство на ответника, ответник и по касация, в размер на сумата 100.00 лв. При определянето на този разход, който е в тежест на касатора/на ищеца, съдът съобрази чл. 23, т. 4 НЗПП (приложимата редакция до последното ѝ изменение с ДВ, бр. 53/01.07.2025 г.), към която препращат чл. 78, ал. 8 ГПК и чл. 37 ЗПП, и обема и характеристиките на предоставената защита от юрисконсулта.

При тези мотиви, съдът

РЕШИ:

ОСТАВЯ В СИЛА решение № 1766/25.03.2024 г. по гр.д. № 7718/2023 г. на Софийския градски съд.

ОСЪЖДА О. Г. на основание чл. 78, ал. 8, вр. ал. 2 ГПК да заплати на Министерство на правосъдието на Република България сумата 100.00 лв. – юрисконсултско възнаграждение за представителството пред Върховния касационен съд.

Решението не подлежи на обжалване.

ПРЕДСЕДАТЕЛ:

ЧЛЕНОВЕ: 1. 2.

© 2019 Върховен касационен съд на Република България

Стари търсачки: гела, деловодни данни, азбучник, ключови фрази

При проблеми с новите търсачки - моля увегомете ни на website@vks.bg